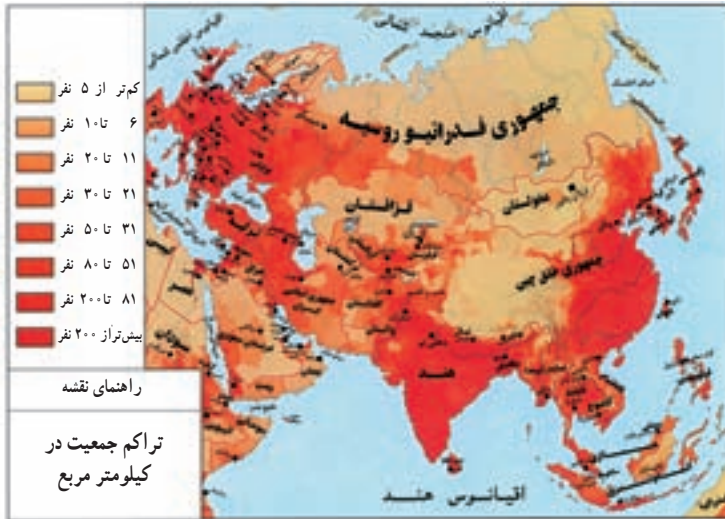

آیا قاره‌ی آسیا پرجمعیت‌ترین قاره‌ی جهان است؟

پراکندگی جمعیت

به نقشه‌ی پراکندگی جمعیت آسیا توجه کنید. آیا پراکندگی جمعیت در همه‌جای این قاره یکسان است؟ در کدام نواحی تراکم جمعیت کم‌تر است؟ در نواحی داخلی شبه‌جزیره‌ی عربستان، نواحی داخلی فلات ایران و نواحی مرکزی آسیا جمعیت کمی زندگی می‌کنند. آیا می‌دانید چرا؟ در نواحی مرتفع فلات تبت و هیمالیا، به دلیل سرمای طاقت‌فرسا، کم بودن زمین‌های کشاورزی و مشکلات حمل و نقل، تراکم جمعیت کم است.

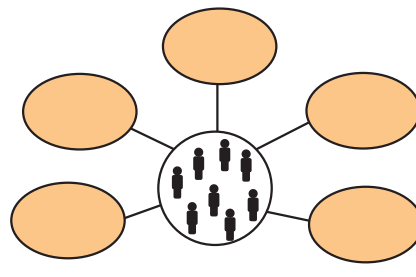
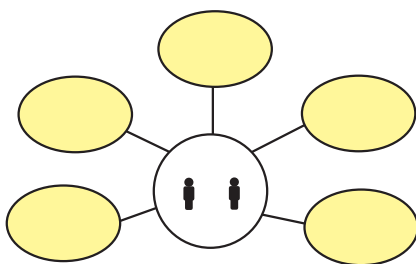
در مشرق و جنوب شرقی آسیا، تراکم جمعیت زیاد است؛ برای مثال، از حدود ۲۴۵ میلیون نفر جمعیت کشور اندونزی، حدود ۱۰۱ میلیون نفر در جزیره‌ی کوچک جاوه متمرکز شده‌اند. این جزیره متراکم‌ترین ناحیه‌ی کروی زمین از نظر جمعیت است.

شکل ۱۶- نقشه‌ی پراکندگی جمعیت در آسیا

فعالیت

- عوامل طبیعی مؤثر در پراکندگی جمعیت را در جای مناسب قرار دهید.
 خاک نامساعد - جلگه‌های پست و هموار - باران فراوان - باران کم - پوشش گیاهی فقیر - فلات‌ها و قله‌های بلند - آب و هوای گرم و مرطوب - آب و هوای سرد و خشک - پوشش گیاهی سرسبز - خاک آبرفتی.

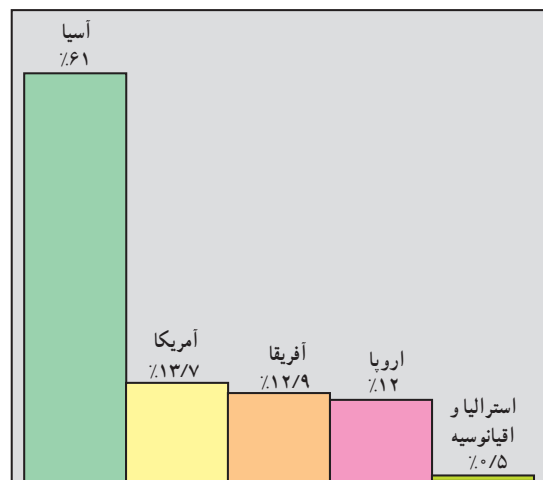
- با توجه به آنچه تا این‌جا درباره‌ی ویژگی‌های طبیعی آسیا خواندید، دلایل تراکم جمعیت را در مشرق و جنوب شرقی این قاره بیان کنید.

افزایش جمعیت و پیامدهای آن

جمعیت جهان به سرعت رو به افزایش است؛ زیرا تعداد افرادی که به دنیا می‌آیند، بسیار بیش از تعداد افرادی است که از دنیا می‌روند. سرشماری‌ها نشان می‌دهد که هم‌اکنون جمعیت جهان به بیش از ۶/۶ میلیارد نفر رسیده است. آیا می‌دانید سرشماری چیست؟ برای آگاهی از تعداد جمعیت یک ناحیه آن را سرشماری می‌کنند. اگر معلم از شما بخواهد که هر یک از شما وضعیت افراد خانواده‌ی خود را از نظر تعداد، جنسیت، میزان سواد، سن و... مطالعه کرده و نتیجه را به کلاس اعلام کنید، این عمل شما نوعی سرشماری است. در سرشماری یک کشور، دولت اطلاعاتی درباره‌ی جمعیت یک روستا، شهر، استان یا کشور گردآوری می‌کند. این اطلاعات به دولت کمک می‌کند تا برای نیازهای مختلف مردم و حل مشکلات آن‌ها برنامه‌ریزی کند.

به کسانی که جمعیت را سرشماری می‌کنند، آمارگیر می‌گویند. به نظر شما، چرا باید با آمارگیران همکاری کنیم و هنگام سرشماری، اطلاعات صحیحی را در اختیار آنان بگذاریم؟ در کشور ما، سرشماری هر ده سال یک‌بار صورت می‌گیرد. نخستین سرشماری در سال ۱۳۳۵ و آخرین سرشماری در سال ۱۳۸۵ انجام گرفته است. آیا می‌دانید سرشماری بعدی در چه سالی خواهد بود؟

● جمعیت در همه‌ی قاره‌های جهان به طور یکسان پراکنده نشده است. به نمودار زیر توجه کنید. پرجمعیت‌ترین قاره‌ی جهان کدام قاره است؟ از مقایسه‌ی جمعیت قاره‌ی آسیا با جمعیت سایر قاره‌ها چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

شکل ۱۷- مقایسه‌ی جمعیت قاره‌ی آسیا با سایر قاره‌ها

● چین و هند پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان

کشورهای چین (با بیش از یک میلیارد و دویست و هشتاد میلیون نفر) و هند (با بیش از یک میلیارد نفر)، پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان‌اند که در قاره‌ی آسیا واقع شده‌اند. جمعیت این دو کشور بر روی هم $\frac{1}{3}$ جمعیت جهان را تشکیل می‌دهد. این دو کشور با زیادی جمعیت مواجه‌اند. این امر مشکلات زیادی را برای مردم این کشورها به وجود آورده است. برای مثال، تأمین مخارج و تهیه‌ی مسکن برای خانواده‌ها بسیار دشوار است.

شکل ۱۸- انبوهی جمعیت در چین (شانگهای)

در برخی از شهرهای هند نظیر کلکته، مدرّس و دهلی هزاران نفر تمام عمر در کنار خیابان‌ها زندگی می‌کنند. جمعیت زیاد هند موجب شده است که این کشور مشکلاتی چون فقر، کمبود غذا

شکل ۱۹- در کلکته هزاران نفر تمامی عمر در کنار خیابان‌ها زندگی می‌کنند.

و سوء تغذیه، کمبود وسایل بهداشتی و درمانی، کمبود آب و سوء تغذیه، کمبود مسکن، مدرسه و ... داشته باشند. بچه‌ها داشته باشند تا زندگی آن‌ها بهتر شود. به نظر شما، چه تعداد آشامیدنی، کمبود مسکن، مدرسه و ... داشته باشند. بچه برای یک خانواده کافی است؟ دولت هند امروزه به خانواده‌ها توصیه می‌کند که فقط دو

فعالیت

بحث گروهی در کلاس

- ۱- کشورهای پرجمعیت قاره‌ی آسیا با چه مشکلاتی مواجه‌اند؟
- ۲- به نظر شما، اگر هم‌چنان بر جمعیت جهان افزوده شود، چه مشکلاتی به وجود می‌آید؟ برای جلوگیری از ایجاد این مشکلات، مردم جهان چه وظیفه‌ای دارند؟
- ۳- از سه کلمه‌ی «خوب، متوسط و ضعیف» برای توصیف وضعیت زندگی خانواده‌های زیر استفاده کنید.

_____	وضعیت زندگی	۴ نفر	* خانواده‌ی الف
_____	وضعیت زندگی	۱۱ نفر	* خانواده‌ی ب
_____	وضعیت زندگی	۵ نفر	* خانواده‌ی پ
_____	وضعیت زندگی	۹ نفر	* خانواده‌ی ت

نژاد، زبان و دین مردم آسیا چیست؟

نژاد

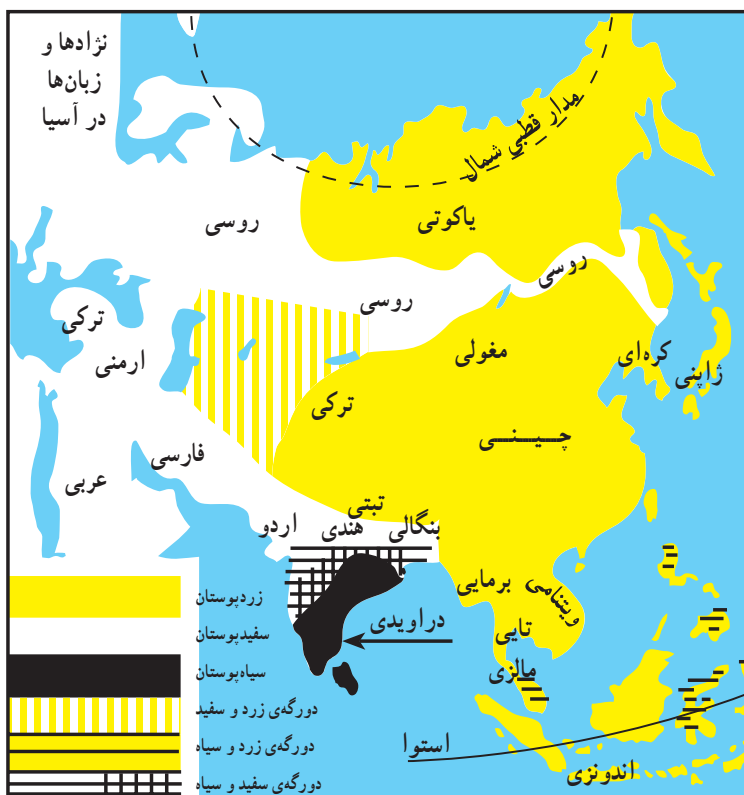
مردم آسیا از نژادهای مختلف اند و به زبانهای گوناگون صحبت می کنند. اکثر آسیایی ها از تیره های زرد پوست و بقیه، از تیره های سفید پوست و سیاه پوست اند. از ازدواج این تیره ها با یکدیگر، تیره های دورگه نیز به وجود آمده است. با استفاده از شکل ۲۱ می توانید نژادهای مختلف و سرزمین های محل سکونت هر نژاد را بشناسید.

زبان

مردم آسیا به صدها زبان و لهجه حرف می زنند. در شکل ۲۱، همه ی زبان های آسیا معرفی نشده اند ولی شما می توانید نام بعضی از زبان هایی را که تعداد زیادی از مردم به آن ها تکلم می کنند، بشناسید.

ادیان

آیا می دانید چه دین های بزرگی در جهان وجود دارد و نام هر یک چیست؟ کدام دین ها در قاره ی آسیا ظهور کرده اند؟ آسیا مهد ادیان بزرگ جهان است. برخی از این دین ها مانند دین یهود، مسیحیت و اسلام دین های الهی اند و در سراسر جهان انتشار

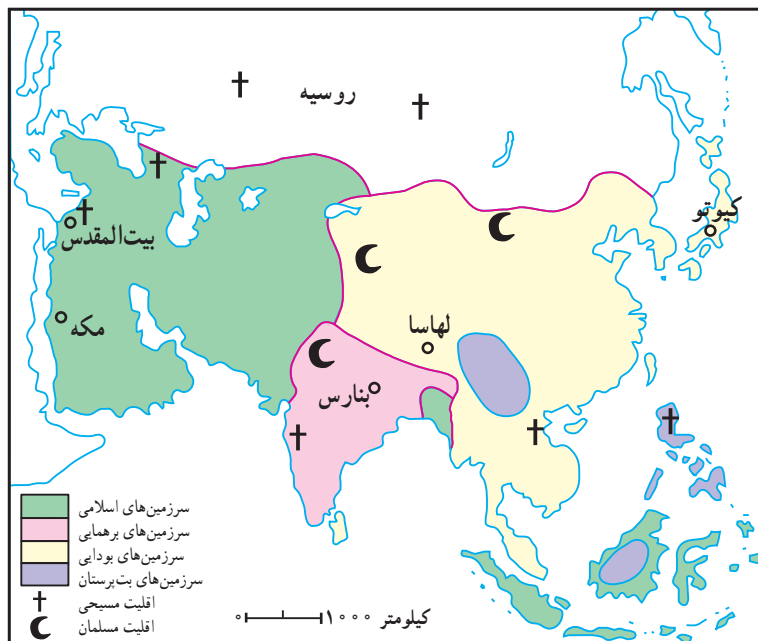
شکل ۲۱- نقشه ی پراکنده گی نژادها و زبان ها در آسیا

شکل ۲۰- چهره ها در آسیا

بودایی در شرق دور (آسیای شرقی).
 مکه و مدینه شهرهای مقدس مسلمانان و بیت المقدس
 شهر مقدس مسلمانان، مسیحیان و یهودیان است. بیت المقدس
 بیش از نیم قرن است که توسط صهیونیست‌ها اشغال شده است.

یافته‌اند اما برخی دیگر مانند آیین‌های بودایی و برهمنی در خارج
 از قاره‌ی آسیا پیروان چندانی ندارند. ادیان بزرگ آسیا در پی‌ریزی
 تمدن‌های مختلف در این قاره نقش مهمی داشته‌اند. به نقشه توجه
 کنید. بعضی دین‌های بزرگ آسیا پیروان زیادی دارند؛ از جمله:
 ۱- دین اسلام در آسیای غربی، ۲- آیین برهمنی در هند و ۳- آیین

شکل ۲۲- خانه‌ی کعبه - مکه‌ی معظمه

شکل ۲۳- قلمرو دین‌ها در آسیا

شکل ۲۵- مدینه - شهر پیامبر اعظم (ص)

شکل ۲۴- بیت المقدس

فعالیت

- ۱- اکثریت مردم آسیا از چه نژادی‌اند؟
- ۲- شهرهای مقدس مسلمانان را نام ببرید.

مهم ترین ویژگی های اقتصادی قاره ی آسیا چیست؟

از روستاها به شهرها بیش تر می شود و عده ی زیادی کار کشاورزی را رها می کنند و در کارخانه ها و مراکز خدماتی شهرها مشغول به کار می شوند؛ از این رو، تعداد شهرهای پرجمعیت و چند میلیونی در حال افزایش است.

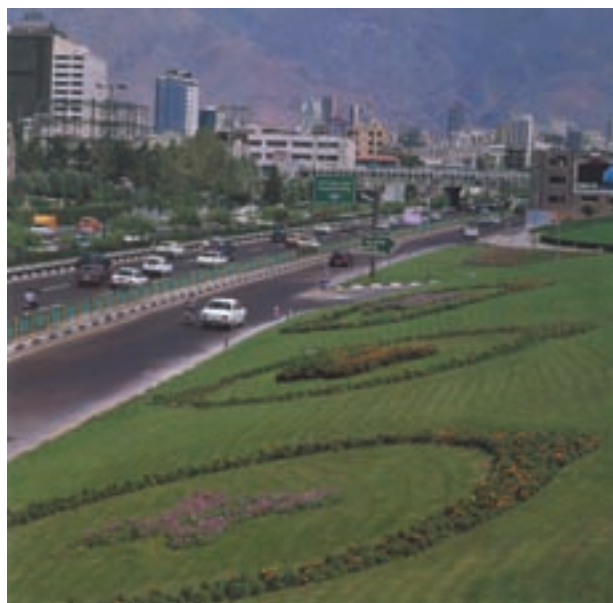
شکل ۲۷- نیروگاه بوشهر

● قاره ی آسیا از نظر معادن و منابع زیرزمینی به ویژه نفت، گاز و زغال سنگ بسیار غنی است. ژاپن مهم ترین کشور صنعتی آسیاست و پس از آن می توان کره ی جنوبی، چین و تایوان را نام برد. کالاهای صنعتی که در کارخانه های این کشورها تولید می شوند به سراسر جهان صادر می شوند. جمعیت زیادی از مردم این قاره در بخش کشاورزی فعالیت دارند و درآمد آن ها از این راه تأمین می شود؛ مثلاً، کشورهای جنوب شرقی آسیا تولیدکنندگان عمده ی برنج جهان اند.

کشاورزی در آسیا با چه مشکلاتی روبه روست؟

● همان طور که می دانید، رشد جمعیت در کشورهای شرق و جنوب شرق و منطقه ی خاورمیانه بسیار زیاد است؛ بنابراین، نیاز به مواد غذایی در آسیا روز به روز بیش تر می شود؛ از این رو، کشورهای آسیایی می کوشند برای تأمین غذای مردم با به کارگیری شیوه های جدید و استفاده از ابزار و آلات صنعتی میزان تولیدات کشاورزی را بالا ببرند.

● تعداد جمعیت روستانشین در آسیا بیش تر از جمعیت شهرنشین است اما با صنعتی شدن کشورها، روز به روز مهاجرت

شکل ۲۸- نمایی از شهر تهران

شکل ۲۶- تاج محل در آگرای هند، یکی از جاذبه های جهانگردی آسیا

● آسیا دارای جاذبه‌های گردشگری فراوانی چون مراکز زیارتی، تفریحی و طبیعی است. هر ساله هزاران نفر، از جاذبه‌های جهانگردی کشورهای آسیایی دیدن می‌کنند. به نظر شما، جذب جهانگرد چه تأثیری در اقتصاد کشورها دارد؟ در این باره بحث کنید.

شکل ۳۰- بخشی از میدان نقش جهان اصفهان و مسجد شیخ لطف ...

● اغلب کشورهای آسیا با اقیانوس‌ها و دریاها ارتباط دارند، از این رو، بازرگانی و تجارت در بیش‌تر کشورهای آسیا از طریق حمل و نقل دریایی صورت می‌گیرد. ماهی‌گیری پیشرفته و صنعتی نیز در آسیا رونق دارد.

شکل ۲۹- رشد شهرها در آسیا، آسمان‌خراش‌های هنگ‌کنگ

فعالیت

- ۱- با توجه به آن‌چه در سال گذشته آموخته‌اید، بگویید در کدام بخش از آسیا نفت به مقدار زیاد وجود دارد. آیا می‌توانید چند کشور تولیدکننده‌ی نفت را در قاره نام ببرید؟
  - ۲- مهم‌ترین کشورهای صنعتی آسیا کدام کشورها هستند؟
  - ۳- چرا تعداد شهرهای پرجمعیت در آسیا روزبه‌روز افزایش می‌یابد؟
  - ۴- آیا می‌توانید سه مورد از جاذبه‌های جهانگردی آسیا را نام ببرید؟
  - ۵- بر روی نقشه‌ی سیاسی آسیا، کشورهای چین، هند، عربستان، ژاپن، ترکیه، یمن، افغانستان و قزاقستان را پیدا کرده و با علامت * مشخص کنید.
- کشورهای جنوب غربی آسیا - از جمله ایران - که دارای منابع زیاد نفت‌اند، نفت خود را صادر کرده و از پولی که به دست می‌آورند، نیازهای خود را با واردات گندم، برنج و محصولات غذایی یا کالاهای صنعتی تأمین می‌کنند. همان‌طور که می‌دانید، نفت در سال‌های آینده تمام خواهد شد. در این صورت، به نظر شما این کشورها با چه مشکلاتی روبه‌رو خواهند شد؟ برای این که این مشکلات پیش نیاید، چه اقداماتی باید انجام شود؟ به طور گروهی در این باره بحث کنید.

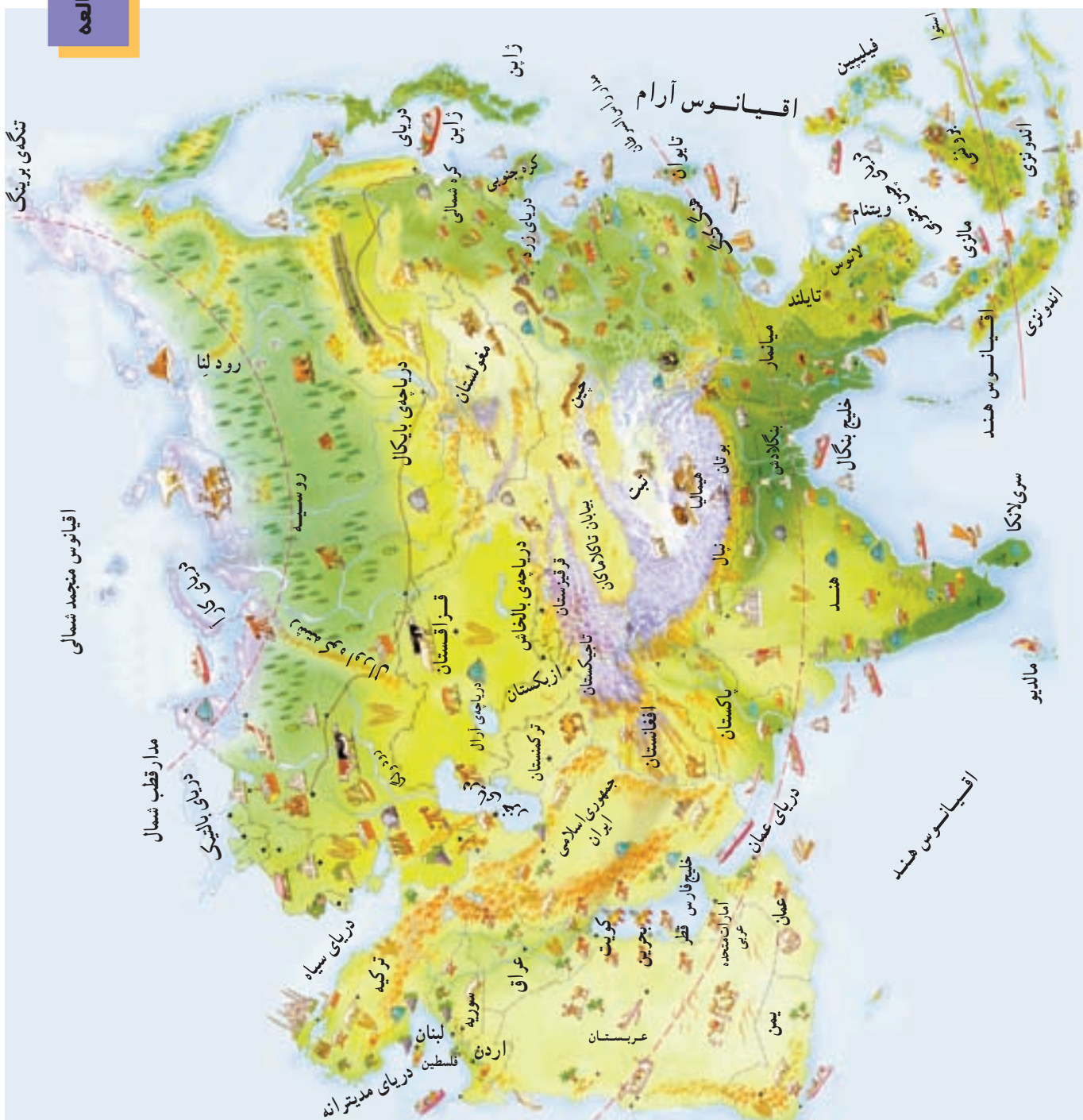
* تحقیق: با راهنمایی دبیر خود و به‌طور گروهی، درباره‌ی یکی از کشورها یا یکی از موضوعات و مسائل جغرافیایی قاره‌ی آسیا تحقیق کرده و نتیجه را به صورت خلاصه‌نویسی، گزارش یا روزنامه‌ی دیواری ارائه کنید.

چند موضوع پیشنهادی: سیل در بنگلادش، کشت برنج در شرق آسیا، شهر مکه، جمعیت چین، نقش نفت در کشورهای خاورمیانه، فلسطین اشغالی، صنعت ژاپن و گردشگری در ایران.

شکل ۳۱ - نقشه‌ی سیاسی قاره‌ی آسیا

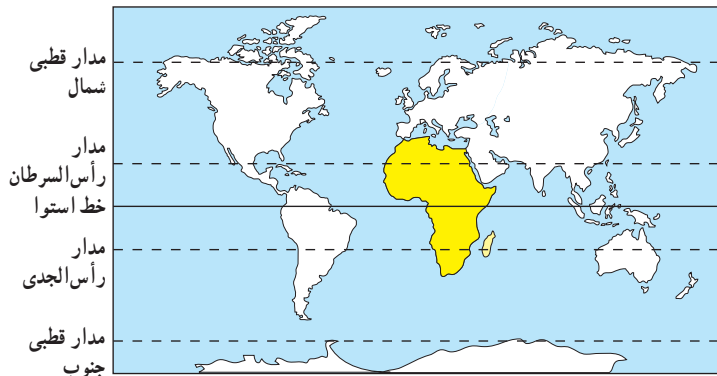

شکل ۳۲- نقشه‌ی مصور اقتصادی آسیا

راهنما

	توتون		چغندر		معدن		گندم		چاه نفت		زیتون
	ماهگیری		نخل		معدن زغال سنگ		ذرت		استخراج نفت از کف دریا		کارخانه
	مرکبات		گوسفند		گاو گوشتی		انگور		چوب		پنبه

آیا قاره‌ی آفریقا فلات وسیع و کم ارتفاعی است؟

شکل ۳۳- نقشه‌ی موقعیت جغرافیایی آفریقا

قاره‌ی آفریقا از نظر وسعت، سومین قاره‌ی بزرگ جهان در خشکی به‌شمار می‌آید. در این قاره، شکفت‌انگیزترین پدیده‌های طبیعی همچون وسیع‌ترین بیابان‌ها یعنی صحرای بزرگ آفریقا، جنگل‌های انبوه و انواع گوناگون جانوران و رودهای پرآب وجود دارد.

موقعیت جغرافیایی

به نقشه‌ی روبه‌رو توجه کنید. قاره‌ی آفریقا بین کدام یک از اقیانوس‌ها قرار گرفته است؟ این قاره از کدام طرف به قاره‌های اروپا و آسیا متصل شده است؟ همان‌طور که می‌بینید، قاره‌ی آفریقا از سواحل دریای مدیترانه تا دماغه‌ی امیدنیک امتداد یافته است. آفریقا از طریق دریای مدیترانه از اروپا و از طریق دریای سرخ از آسیا جدا شده است اما این فاصله، هیچ‌گاه موجب جدایی مردم این سه قاره از یکدیگر نشده است.

ناهمواری‌های آفریقا

* آفریقا فلاتی وسیع و کم ارتفاع است: در آفریقا چین‌خوردگی‌ها و کوه‌های بلند کم‌تر دیده می‌شود. به نقشه‌ی ناهمواری‌های آفریقا (شکل ۳۶) دقت کنید. آیا می‌دانید تنها چین‌خوردگی مهم آفریقا در شمال غربی این قاره چه نام دارد؟ با توجه به شکل ۳۶، قله‌های مرتفع آفریقا، کلیمانجارو (۵۹۰۰ متر) و کنیا (۵۲۰۰ متر)، را نام ببرید.

* آفریقا سرزمین گسله‌ها و شکستگی‌ها: در شرق آفریقا، دریاچه‌های زیادی وجود دارد که از مناظر زیبایی برخوردارند. علت تشکیل این دریاچه‌ها، اغلب فرونشستن زمین یا شکستگی‌های بزرگ در پوسته‌ی زمین بوده است. به این شکستگی‌های پوسته‌ی زمین گسل می‌گویند. گودال‌هایی که بر اثر

شکست‌ها پدیدار گشته است، از آب پر شده و دریاچه‌ها را به‌وجود آورده است. این شکستگی‌ها یا گسل‌ها هم‌چنین باعث به‌وجود آمدن آبشارها و تئداب‌های بسیار در آفریقا شده است.

شکل ۳۴- آبشاری در آفریقا

* کناره‌های بدون

بریدگی: به سواحل قاره‌ی آفریقا در شکل ۳۶ نگاه

کنید. این سواحل چه تفاوتی با سواحل قاره‌ی آسیا دارد؟ همان‌طور که می‌بینید، بیشتر سواحل و کناره‌های آفریقا صاف و بدون بریدگی (خلیج) است؛ از این رو، کناره‌های این قاره برای پهلو گرفتن کشتی‌ها و ساختن بندر چندان مناسب نیست.

* جلگه‌های آفریقا: رودهای نیل، کنگو، نیجر، اُرانژ

و زامبیز در مسیر خود به خصوص در جاهایی که به دریا می‌ریزند، آبرفت‌های گسترده، جلگه‌ها و دلتاهایی را ایجاد کرده‌اند.

۱- قسمتی از خشکی که به صورت نوار به داخل دریا پیش رفته باشد.

بیش‌تر بدانیم

شکل ۳۵

«صحرا» بزرگ‌ترین بیابان جهان است که $\frac{1}{3}$ آفریقا را دربر می‌گیرد. وسعت آن ۸/۵ میلیون کیلومتر مربع (تقریباً ۵ برابر وسعت ایران) است. درجه‌ی حرارت بیابان صحرا در هنگام روز و در سایه به ۵۷ درجه‌ی سانتی‌گراد می‌رسد و هنگام شب به زیر صفر کاهش می‌یابد. بلندترین تپه‌های ماسه‌ای جهان، در این بیابان وجود دارد که ارتفاع آن‌ها گاهی به ۴۳۰ متر می‌رسد.

شکل ۳۶- نقشه‌ی ناهمواری‌های آفریقا

شکل ۳۸- چشم اندازی از شهر قاهره و رود نیل، طولی ترین رود جهان

شکل ۳۷- بیابان در آفریقا

اقیانوس هند

شکل ۳۹- دلتای رودی در کنیا

بیش تر بدانیم

آبشار ویکتوریا که از فروریختن آب های رود زامبزی در محل یک گسل پدید آمده است، یکی از معروف ترین آبشارهای دنیاست. ذرات آب که تا مسافت زیاد پراکنده می شود، ابر و مه زیبایی ایجاد می کند.

فعالیت

۱- با توجه به راهنمای نوشته شده، نام پدیده‌های طبیعی را روی نقشه بنویسید.

راهنما:

- رودها
- رشته کوه شمال غربی آفریقا
- قله‌های بلند
- دریاچه
- بیابان‌های آفریقا

۲- اگر بخواهید با کشتی از آب‌های اقیانوس هند به بندر العیون در کنار اقیانوس اطلس سفر کنید و برای این سفر کوتاه‌ترین مسیر را انتخاب کنید، از کدام مسیرها و مکان‌ها باید بگذرید؟ نام ببرید.

۳- خط استوا از کجای آفریقا عبور می‌کند؟ نام مدارهای رأس‌السرطان و رأس‌الجدی را روی نقشه بنویسید.

۴- چرا کناره‌های آفریقا برای پهلو گرفتن کشتی‌ها و ساختن بندر چندان مناسب نیستند؟

۵- نام طول‌ترین رود جهان که در قاره‌ی آفریقا جریان دارد، چیست؟

آفریقای سبز کجاست؟ آفریقای خشک کجاست؟

ریزش باران بستگی دارد. انواع مهم پوشش گیاهی قاره‌ی آفریقا عبارت‌اند از:

* **جنگل‌های انبوه گرمسیری:** در مجاورت خط استوا و به‌ویژه حوضه‌ی رود کنگو، عواملی چون گرمای شدید و باران‌های فراوان، جنگل‌های انبوهی را به‌وجود آورده‌اند. در این منطقه، رشد گیاهان هرگز متوقف نمی‌شود. به این قسمت، **آفریقای سبز** می‌گویند.

* **ساوان:** هرچه از بخش جنگل‌های انبوه به طرف شمال یا جنوب پیش برویم، از میزان بارندگی کاسته می‌شود و به منطقه‌ای

● **آفریقا قاره‌ای گرم و بدون زمستان است.**

خواندید که خط استوا تقریباً از وسط قاره‌ی آفریقا می‌گذرد. چون خورشید در طول سال در مناطق استوایی و اطراف آن تا مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی تقریباً عمود می‌تابد، به همین سبب، قاره‌ی آفریقا آب و هوایی گرم دارد و در بیش‌تر قسمت‌های آن زمستان دیده نمی‌شود.

* به شکل شماره‌ی ۴۰ توجه کنید. آیا مقدار ریزش

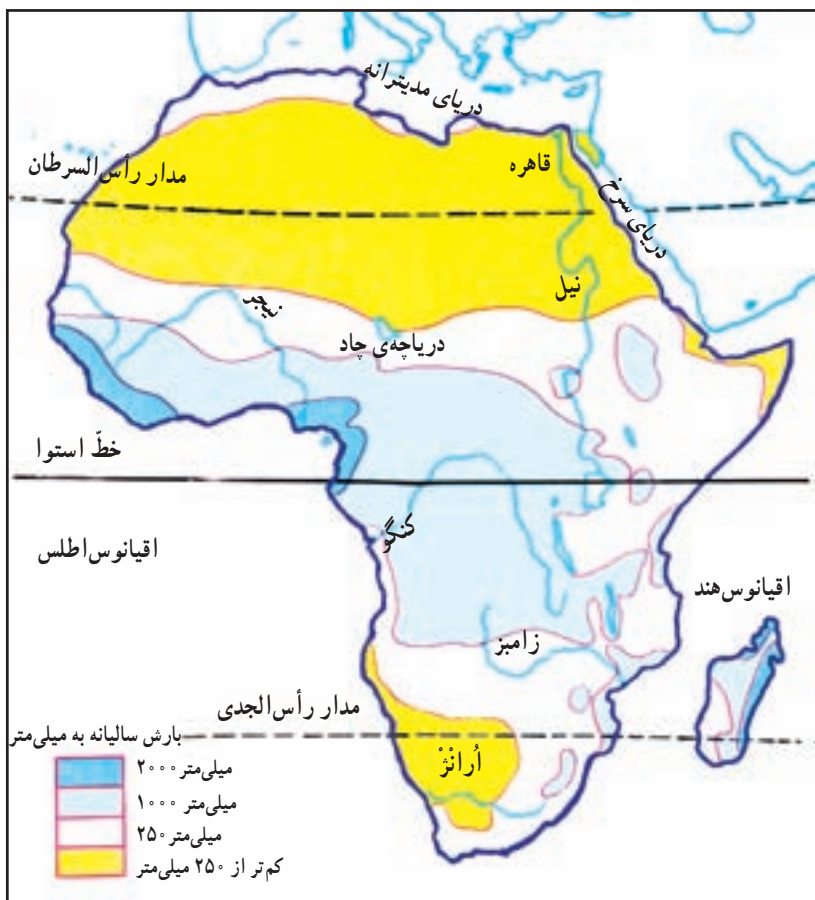
باران در همه جای آفریقا یکسان است؟

خط استوا و اطراف آن دارای آب و هوای گرم و مرطوب است. در این منطقه، باران فراوان می‌بارد اما هرچه از منطقه‌ی استوایی به سمت شمال یا جنوب آفریقا پیش برویم، از میزان رطوبت و باران کاسته شده و کم‌کم به آب و هوای گرم و خشک تبدیل می‌شود. این نوع آب و هوا در **صحرای بزرگ آفریقا** در شمال و در **بیابان کالاهاری** در جنوب دیده می‌شود.

* **شمال آفریقا** در مجاورت دریای مدیترانه و بخش‌هایی از جنوب آفریقا آب و هوای معتدل مدیترانه‌ای دارد. در کوهستان‌های بلند آفریقا نیز آب و هوای کوهستانی مشاهده می‌شود.

● پوشش گیاهی

پوشش گیاهی در آفریقا به ویژگی‌های آب و هوا و به‌خصوص میزان

شکل ۴۰- نقشه‌ی پراکندگی باران سالیانه در آفریقا

راه‌نما

جنگل‌های انبوه گرمسیری (حاره‌ای)
این جنگل‌ها در منطقه‌ی گرم و مرطوب رشد می‌کنند.

علفزارهای ساوان
علفزارهای بلند همراه با درختان پراکنده در منطقه‌ی گرمسیری؛ در این ناحیه، یک فصل بارانی و یک فصل خشک وجود دارد.

استپ بیابانی
بیابان‌ها خشک‌ترین نواحی دنیا هستند. در برخی از آن‌ها، استپ یا گیاهان خاردار با فاصله از هم رویده‌اند.

شکل ۴۱- نقشه‌ی انواع پوشش گیاهی آفریقا

تنومندی چون فیل، زرافه، گورخر آفریقایی، شیر و ببر زندگی می‌کنند. برای حفظ نسل این جانوران، مناطق بزرگ حفاظت شده‌ای احداث شده است که شکار در آن‌ها ممنوع است.

* استپ بیابانی: در شمال و جنوب ساوان، کمی ریزش

باران، باعث به وجود آمدن مناطق بیابانی شده است. بیابان‌ها در نیم کره‌ی شمالی وسعت بیش‌تری دارند و اغلب زمین‌ها خالی از پوشش گیاهی است. البته در حاشیه و بخشی از این بیابان‌ها استپ دیده می‌شود.

می‌رسیم که دارای دو فصل بارانی و خشک است. این منطقه، محلّ رویش علفزارهای بلند (ساوان) در آفریقا است. ساوان پوششی گیاهی از علف‌های بلند است که در بین آن‌ها درختچه‌های پراکنده دیده می‌شود.

علفزارهای ساوان در فصل پرباران خیلی سریع رشد می‌کنند و سرسبز می‌شوند و کشاورزی رواج می‌یابد ولی وقتی فصل بارندگی پایان می‌یابد، علفزارها خشک شده و درختان، سرسبزی خود را از دست می‌دهند.

در ساوان‌های آفریقا، حیوانات علف‌خوار و گوشت‌خوار

شکل ۴۲- منظره‌ای از پوشش گیاهی ساوان

بیش تر بدانیم

در آفریقای سبز رشد درختان به حدی است که گاهی ارتفاع آن‌ها تا ۵۰ متر می‌رسد. رشد گیاهان در طول سال متوقف نمی‌شود و برگ این گیاهان در خزان و زمستان نمی‌ریزد. رشد گیاهان بسیار زیاد است؛ در آفریقای سبز، شاخه‌ی نوعی از درختان چون به زمین می‌رسد، ریشه می‌گیرد و به درخت تازه‌ای تبدیل می‌شود. در زیر درختان بلند، درختان کوتاه‌تر و بوته‌زارهای پرپشت راه را برای رفتن به داخل جنگل مشکل کرده است. انواع حشرات، نوعی مگس به نام تِسه تِسه که موجب بیماری خواب می‌شود، پشه‌ها، میمون‌های بزرگ‌جثه، مارها و عنکبوت‌های بزرگ که به کمک تارهای خود پرندگان کوچک را شکار می‌کنند، در این منطقه زندگی می‌کنند.

در داخل این جنگل‌ها هنوز هم برخی اقوام بدوی شبیه انسان‌های اولیه – که بسیار دور از تمدن‌اند – به سر می‌برند.

فعالیت

- ۱- در نقشه‌ی روبه رو دقت کنید. یک گروه پژوهشگر قصد دارند درباره‌ی اوضاع جغرافیایی قاره‌ی آفریقا تحقیق کنند. آنان می‌خواهند از بندر ماتادی در کشور کنگو به بندر اسکندریه‌ی مصر در کناره‌ی دریای مدیترانه بروند. این گروه در مسیر خود به ترتیب با چه نوع آب و هوا، پوشش گیاهی و زندگی جانوری روبه‌رو خواهند شد؟ شرح دهید.
- ۲- چرا آفریقا قاره‌ای گرم است و زمستان ندارد؟
- ۳- پوشش‌های گیاهی زیر مربوط به کدام ناحیه است؟

استپ

جنگل‌های انبوه گرمسیری

ساوان

- ناحیه‌ای که در آن باران کم و تبخیر شدید است : .....
- حوضه‌ی رود کنگو در مجاورت استوا : .....
- ناحیه‌ای که دارای یک فصل بارانی و یک فصل خشک است : .....
- ۴- در مقابل عبارت صحیح، حرف «ص» و در مقابل عبارت غلط، حرف «غ» بگذارید :
  - * وسعت بیابان‌ها در شمال آفریقا بیش‌تر است. ( )
  - * در مجاورت استوا گرما شدید است و باران کم می‌بارد. ( )